

Sygn. akt II CSK 174/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Z.K.

przeciwko Górnictwej Spółdzielni Mieszkaniowej w B.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 maja 2014 r.

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 października 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną strony pozwanej i zasądza od niej na rzecz powoda kwotę 5 400,- (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. oddalił powództwo powoda Z. K. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego - wyroku tego Sądu z dnia 27 lutego 2007 r., którym została zasądzona od byłej żony powoda G. K. na rzecz Górniczej Spółdzielni Mieszkaniowej w B. kwota 507.503,16 złotych i 5 400 złotych kosztów zastępstwa procesowego, tytułem odszkodowania za przywłaszczone przez nią środki finansowe Spółdzielni.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powołany wyrok Sądu Okręgowego został zaopatrzony w klauzulę wykonalności przeciwko powodowi, jako mężowi dłużniczki, postanowieniem tego Sądu z dnia 7 czerwca 2010 r., z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową. Sąd ustalił również, że wyrokiem z dnia 13 października 2011 r. Sąd Okręgowy w P. rozwiązał przez rozwód związek małżeński Z. K. i G. K., a wyrokiem z dnia 14 grudnia 2011 r. Sąd Rejonowy w B. ustanowił z dniem 1 stycznia 2005 r. rozdzielność majątkową między Z. K. a G. K. w miejsce wspólności ustawowej małżeńskiej, wynikającej z zawarcia związku małżeńskiego. W okresie, w którym powstało roszczenie pozwanej Spółdzielni wobec G. K., nieruchomości, będące przedmiotem toczącego się postępowania egzekucyjnego stanowiły majątek wspólny Z. i G. K.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, oddalając powództwo, że powód nie wykazał, iż zostały spełnione przesłanki określone w art. 840 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 5 lutego 2005 r. Zdaniem Sądu zniesienie wspólności ustawowej małżeńskiej nie ma skutku wstecznego i nie może pozbawiać wierzyciela możliwości zaspokojenia z majątku wspólnego małżonków, jeśli zniesienie to nastąpiło już po nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko współmałżonkowi; nie ma znaczenia sposób ustania ustroju wspólności małżeńskiej, a także późniejsze orzeczenie rozwodu, a nawet dokonanie podziału majątku wspólnego. W ocenie Sądu, postępowania w przedmiocie zniesienia wspólności ustawowej małżeńskiej oraz o rozwód miały na celu uniknięcie odpowiedzialności za dług oraz utrudnienie toczącego się postępowania egzekucyjnego.

W wyniku rozpoznania apelacji powoda, wyrokiem z dnia 9 października 2012 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego i pozbawił wykonalności w stosunku do Z. K. tytuł wykonawczy w postaci powołanego wyroku zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Rozstrzygając sprawę w ten sposób, Sąd drugiej instancji uznał, że zastosowanie ma art. 840 § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji z 2004 r. oraz art. 41 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym do dnia 20 stycznia 2005 r. Uzasadnienie rozstrzygnięcia sprawy w wyroku stanowi obowiązywanie od 1 stycznia 2005 r. rozdzielności majątkowej małżonków Z. i G. K. oraz odpowiednie stosowanie od tego momentu przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych.

W skardze kasacyjnej pozwana zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 840 § 1 k.p.c. w związku z art. 41 § 3, art. 42, art. 45 i art. 46 k.r.o. w brzmieniu sprzed 5 stycznia 2005 r. przez niewłaściwe zastosowanie, a także art. 41 § 1 k.r.o. w brzmieniu sprzed 5 stycznia 2005 r. (w skardze jest 5 lutego 2005 r.) przez jego niezastosowanie. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie, po uchyleniu wyroku, oddalenie apelacji powoda z zasądzeniem kosztów. W odpowiedzi na skargę pozwany wniosł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 840 § 1 k.p.c., w brzmieniu do nowelizacji wprowadzonej od dnia 5 lutego 2005 r. dłużnik mógł w drodze procesu żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części albo ograniczenia, gdy zaszła chociaż jedna z trzech wskazanych w tym przepisie okoliczności. Sąd drugiej instancji przypomniał w uzasadnieniu treść i znaczenie każdej z tych okoliczności, stwierdzając w konkluzjach, że małżonek dłużnika, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 k.p.c. może oprzeć powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności na wszystkich trzech podstawach wymienionych w art. 840 § 1 k.p.c., a nie tylko na podstawie zawartej w art. 840 § 1 pkt 3. Według podstawy określonej w art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c. żądanie pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności było zasadne, jeżeli małżonek,

przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 k.p.c. wykazał, że egzekwowane świadczenie nie należy się wierzycielowi, przy czym małżonkowi temu przysługiwały zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz i te, z którymi mógł wystąpić jego współmałżonek (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1972 r., I CR 35/72, OSNC 1972, nr 10, poz. 179).

Prawidłowo więc Sąd drugiej instancji przyjął, że podstawą powództwa opozycyjnego, jeśli chodzi o zarzuty z własnego prawa małżonka mogą być także zarzuty wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność małżonka dłużnika w sprawach dotyczących zarządu majątkiem wspólnym. Podzielając stanowisko orzecznictwa Sąd Apelacyjny stwierdził, że małżonek dłużnika może - kierując powództwo przeciwegzekucyjne - podnieść zarzuty, iż wierzytelność nie może być dochodzona z majątku wspólnego, ponieważ należy ona do kategorii wierzytelności, wymienionych w art. 41 § 2 lub § 3 k.r.o.; w brzmieniu tych przepisów do nowelizacji od 20 stycznia 2005 r. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 września 2008 r., I ACa 743/07, niepubl.).

Przenosząc te wywody na rozpoznawaną sprawę, należy za trafne uznać stanowisko Sądu w zaskarżonym wyroku, że powód jako małżonek dłużnika mógł, kierując się treścią ówczesnych przepisów wnosić na podstawie art. 787 § 2 k.p.c. o ograniczenie lub wyłączenie możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego ze względu na art. 41 § 3 k.r.o., tj. że ze względu na charakter wierzytelności albo stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego, zaspokojenie z majątku wspólnego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (por. powołany także w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2005 r., II CK 206/05, niepubl.). Nie jest więc zasadny zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej, że wprowadzie Sąd Apelacyjny trafnie wskazał jako podstawę swojego rozstrzygnięcia powołane w uzasadnieniu skargi przepisy, ale powinien był także zastosować art. 41 § 1 k.r.o., w brzmieniu sprzed nowelizacji z 2004 r.; wówczas rozstrzygnięcie sprawy byłoby odmienne.

Nie można również podzielić zarzutu pozwanej Spółdzielni, że niekwestionowana rozdzielność majątkowa małżonków K. z datą od 1 stycznia

2005 r., orzeczona prawomocnym wyrokiem sądowym, nie powinna spowodować uwzględnienia powództwa opozycyjnego. Nie jest trafne powtórne powoływanie się w skardze na art. 41 § 1 k.r.o., z którego miałyby wynikać odmienne rozumienie „majątku wspólnego” i „ustawowej wspólności majątkowej”. Nie przecząc tym różnicom pojęciowym nie można podzielić wniosków skarżącego odnośnie do znaczenia jakie to miałyby mieć dla odmiennego rozstrzygnięcia sprawy.

Przekonujący jest wywód Sądu Apelacyjnego, że skutki zniesienia wspólności majątkowej małżeńskiej między Z. i G. K. z dniem 1 stycznia 2005 r. spowodowało powstanie między nimi rozdzielności majątkowej, ze skutkami wynikającymi z art. 42, 45 i 46 k.r.o. (w treści przepisów sprzed nowelizacji), czego skarżąca nie chce zaakceptować, tak jak ogólnej konsekwencji sądowego zniesienia wspólności z datą wsteczną, co okazało się niekorzystne dla kilkuletniego już prowadzenia egzekucji przysługującej jej wierzytelności. W uzasadnieniu Sądu drugiej instancji znalazło się dokładne umotywowanie stanowiska odmiennego od tego, które jest prezentowane w skardze kasacyjnej. W szczególności chodzi o to, że skutki zniesienia wspólności majątkowej z datą wsteczną objęły również okres poprzedzający orzeczenie o zniesieniu wspólności, dlatego nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszego sporu, że orzeczenie to zapadło już po nadaniu klauzuli wykonalności.

Jak zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, orzeczenie ustanawiające rozdzielność majątkową małżonków wymagało uprzedniego zbadania przesłanek wskazanych w art. 52 (art. 54) k.r.o. W okolicznościach dotyczących małżonków K. oznaczało to przywłaszczenie pieniędzy przez G. K. bez wiedzy, a tym bardziej akceptacji męża i bez korzystania przez niego z tych pieniędzy. Znaczenie dla wyrażanego stanowiska ma zatem także charakter dochodzonej wierzytelności. Tak więc prowadzenie egzekucji z majątku wspólnego na podstawie spornego tytułu wykonawczego nie powinno przekreślać skutków orzeczonej rozdzielności majątkowej, skoro za jej orzeczeniem, jako ważnym powodem, o którym jest mowa w art. 52 k.r.o. mogło przemawiać dobro współmałżonka dłużnika (zob. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 1972 r., III CZP 69/70, OSNCP 1973, nr 2, poz. 20).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji, rozstrzygając o kosztach postępowania na podstawie art. 98 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.